

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 593

המאמר שבת אורה

אזהרה המורה: העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

שלח

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

יהודי אחד שכל עותותיו היו מוקדשות לתורה ויראת שמים, ניגש לפני מן הרב שך זצ"ל וסיפר לו על תוכניתו לצאת לעבודה, רק בשעות הלילה. כך שבמשך כל היום ימשיך לשבת וללמוד, ורק בלילה ישלח ידו בעיסוק מסויים שיכניס לו משכורת נאה ומכובדת. מן הרב שך זצ"ל ייעץ לו שלא לעשות כך, אך אותו יהודי התעקש ומימש את תוכניתו. לאחר כמה חודשים חזר השואל אל מן הרב שך וסיפר לו דברים כהווייתם: אמנם הכנסותי גדלו בהרבה, אך כשאני עושה את המאזן החודשי שלי מתברר לי פרט מדהים. כאשר הייתי שקוע ראשי ורובי בתורה, בכל שעות היממה, נשאר לי יותר כסף בכיס, ואילו כיום, כשאני עובד ומשתכר היטב, כמעט ואין בכיסי פרוטה לפורטה. החזיר לו הרב שך: "הדבר פשוט כי. ליהודי השקוע בלימוד, שתורתו אומנתו, יש הנהגה מיוחדת מן השמים, מתייחסים אליו בצורה אחרת, ואם הקב"ה הבטיח לפרנס את לומדי התורה ולישא בעול כלכלתם, הרי שדרכים רבות יש לו לא-ל עליון, כיצד להחיל את הברכה על המילנה המצומצמת שקיבלת במסגרת הלימוד; אבל משיקשת לצאת ממסגרת הלימוד, ולהתחיל לעבוד, הרי שהנהגה כלפיך היא כשל אדם עובד, המתייגע לפרנסת ביתו, ואם כן הרי ברור שכדי שתוכל לכלכל את ביתך וילדיך על פי מרד העבודה שלקחת על עצמך, אין די רק בכמה שעות בלילה, אלא צריך להשקיע יותר עבודה ומאמץ כדי להגיע אל הסכום המתבקש". הרב שך אף הוסיף באותה שיחה לבאר שהנהגה השמימית עם בני תורה משפיעה ברכה והצלחה בכספי המילנה שניתנת לאותם לומדי תורה, הנהגה זו גם "שומרת" על מכונת הכביסה שלא תתקלקל ועל יתר המכשירים בבית שלא תארע בהם תקלה, היא גם סוככת על בני הבית מפני מחלות וכל זה כדי לחסוך מאותו יהודי, הוצאות מיותרות. (אורחות חסידים)

שח רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: סיפרו אצלנו בישיבה על אחד מגדולי נוברדוק ר' אברהם ז"ל, שבבואו לאכסניה באחד הלילות, אמרה לו בעלת הבית בכאב: "אברהם, אתה יודע מה קרה? החתול אכל את החמאה שלך". "החמאה שלי? לא יכול להיות?". מה לא יכול להיות? השארת את החמאה על אדן החלון (בימים ההם עדיין לא היה מקרר) והחתול בא ואכל, ובי אותה לא מאמיץ? את החמאה שלי אי אפשר לאכול? פסק את פסוקו. "למה אתה חושב כן?" שאלה בתמימה. "אילו החמאה הייתה שלי - החתול לא היה אוכל אותה..." כי "אין אדם נוגע במוכן לחברו כמלא נימה". בצעירותי כבר השמיעו לי: אפילו בשעת מלחמה כשכדורים מתעופפים לכל עבר רחמנא ליצלן אין שום כדור ששייך לפלוגי - והגיע בלי כוונה לראשו של אלמוני... כך התבטא רבי מאיר שמחה מדווינסקי זצ"ל - [ה"אור שמח"] בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה "לכל כדור יש כתובת". אין הפקר. הכל מתנהל עם הודאות מפורשות. כל איש עם הכתובת האישית לחן וחסד או לצער, לעוני או לעושר. (להגיד)

רגיל היה רבי יהודה צדקה, זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף", לראות בכל מאורעות חיו, בכלום ממש, אפילו בווטות, את יד ההשגחה העליונה, השגחה פרטית, המלווה תדיר את האדם מישראל. אף מנהג קבוע היה בידו, לספר לאנשים שסבבוהו על כל מקרה מיוחד שהתרחש עמו, כדי לזכור את חסדיו ית"ש, ולהשריש אמונת אומן בלבבות. מעניין - נהג לומר בערוב ימיו - שכמה פעמים בימי הקיץ הלוהטים, כשאני הולך ברגלי והשרב כבד ומעיק, ואני מרגיש תאוס שהכוחות שלי אזלו לגמרי, אינני מסוגל יותר להמשיך בהליכה - הנה ממש באותו רגע נעצר רכב ליד, והנהג מפציר בי שאכנס פנימה, והוא יסיע אותי... (זאת ליהודי)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

שלח לך אנשים למה נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים לפי שלקחה על עסקי דיבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר(ורש"י) צריך להבין, למה אמרו חז"ל ולא "לקחו" מוסר, מתאים יותר היה לכתוב ולא למד? הערה זו העיר רבי זאב איידלמן זצ"ל בהיותו על ערש דווי בביה"ח. הוא תיידן: מוסר לא מספיק ללמוד. אדם יכול לראות ולהסכים ולהנהן בראשו ודי לו בזה. מוסר הכוונה לקחת למעשה. (אבני יחיאל)

ואולם חי אני וגו' אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה: מרדע נגזר עליהם שלא להכנס לארץ, והרי שבו בתשובה וה' אף אמר להם "סלחת" כך מקשה המגיד מרובנא בספרו "אהל יעקב". כדרכו, משיב הוא על שאלתו במשל. מעשה באדם פשוט שעלה לגדולה ונתעשר. כאשר הגיעה בתו לפיקדה, בא אליו שדכן אחד והציע לו שתי הצעות: חתן אחד בן עשירים רע מעללים חסר לב, והחתן השני בן של רב תלמיד חכם גדול מופלג בתורה וביראה. הוסיף השדכן ואמר: אם יבחר בבן העשירים יתחלקו הוצאות החתונה וכו' בין שתי המשפחות, אם יעדיף להשתדך עם הרב, יצטרך הוא לשאת בכל ההוצאות הואיל ואין באפשרות הרב לשאת בנשלו. עיין העשיר בשתי ההצעות ואמר: טוב תתי אותה לבן הרב גם אם יעלה לי הדבר בכסף רב. אך עם זאת בקש העשיר שיהיה יקבל על עצמו להלביש את בנו בגדי חתונה כמשפט אב לבנים, וגם יתן לכלה תכשיט אחד ולא יותר. משמע הרב את התנאי סירב לקבלו, ועמד על כך שכל ההוצאות יפלו על העשיר. תשובתו של העשיר לא אחרה לבוא: "אם ממאן הרב לקבל את התנאי שלי, הנני מעדיף להשתדך עם העשיר ולא עם הרב". משמע זאת השדכן, דבר על לב אבי הנערה ושדלו לבל ישתטה לעשות כדבריו. ואכן בסופו של דבר הושפע האיש ונתרצה להשיא בתו לבן הרב, על פי כל התנאים שאמר הרב. אך כאן נכונה לו אכזבה מרה. הרב מצידו הודיע כי שוב אינו מוכן להשתדך עמו. מתחילה סברתי, אמר הרב, שהנך מעריך ומכבד את לומדי התורה ויודע להעדיף שידוך כזה על פני השתדכות עם אנשים פחותי ערך. אולם, משראיתי שעבוד תכשיט אחד הנך מעדיף להשתדך עם בן בליעל כפלוגי העשיר, אני מבין שאינך מעריך כלל את מעלת התורה ותלמידי החכמים הוא הדבר במרגלים אחרי שהוציאו דיבת הארץ עד שהסכימו כולם ואמרו: "הלא טוב לנו שוב מצרימה", הוכח כי קדושת ארץ ישראל ומעלתה מוזלזלת בעיניהם, עתה התברר למפרע כי מה שביקשו בארץ ישראל אינו אלא לאכול מפריה וכדומה. לזה מסוגלות גם שאר הארצות, ולפיכך נשללה מהם הזכות להכנס לארץ.. (לקוט לקח טוב)

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחר רש"י: "וימלא אחר" וימלא לבו אחרי, וזה מקרא קצר. שאל המגיד משרים רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל, מה בא רש"י להוסיף, ומה המילה "לב" מוסיפה על המפורש בפסוק? ותיירץ בהקדמת סיפור על יומו האחרון של השאגת אריה זצ"ל: כאשר נכנסו אליו אנשי החברא קדישא להוכיח לו שיאמר וידוי טרם הסתלקותו, הוא ענה להם: "כל ימי לא היה לי זמן לעשות עבירה, כי בכל עתותי הייתי עסוק וטרוד בתורה ובמצוות". אמר עליו החתם סופר זצ"ל: "בכזה וידוי אני מקנא!" בזה אפשר להבין את דברי רש"י, כי לבו של כלב בן יפונה היה מלא, ולא היה בו מקום להכניס שם חטא, ומחשבותיו התרוצצו כל היום רק "אחרי" - אחרי ה' יתברך, וממילא לא נכנס שום דבר אחר. כגון זה זכינו לראות בימינו, כי בזמן שרחשה מחלוקת גדולה בארץ ישראל, אף שהיתה לשם שמים - זה אומר הרבי שלי הוא גדול הדור, והשני אומר רק הרבי שלי הוא גדול הדור - פגשתי עם יהודי גאון וצדיק, רבי עזרא ברוך זצ"ל, ושאלתי לדעתו בענין. והוא ענה לי: "אין לי זמן. כי בשביל לדבר צריכים זמן ואין לי את הזמן הזה". זו היתה תשובה אמיתית, לא התחמקות, כי לא היה לו זמן פנוי מתורה ומצוות ולכן לא שייך שתהיה לו נגיעה במחלוקת הגדולה. (לקוט מאיש לדעהו יחי ראובן)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

רבי שבתי יודלביץ זצ"ל יחד עם רבי שלום שבדרון זצ"ל יצאו לדרוש בפני העם שבשדות על חומרת האיסור בענן מסויים שהיו כאלה שרצו לפרוץ גדר בזה, דבר שיש לו השלכה לצניעותם של בנות ישראל, . באחד מבתי הכנסת, לאחר שאותם רבנים חיממו את הקהל בחומר האיסור, נעמד רב בית הכנסת שנמנה על חוגים פשרניים וקירר את כל הענין, וכה אמר: מה הבעיה באיסור הזה, אצלנו לא מקפידים על זה ולא ראיתי שקרה משהו. קם רבי שבתי ואמר לציבור שרוצה לספר סיפור. מעשה בבערל האפיקורס של העיירה שבשעות אחר הצהריים ביום כיפור עזב את בית הכנסת והלך לביתו, לקח עוף צלוי, אכל אותו וחדר לבית הכנסת. במציאי יו"כ אשתו מגיעה הביתה ורואה שחסר עוף, מיד הבינה מי לקח את זה, שאלה את בעלה היכן העוף? אמר לה: לא אני לקחתי את זה, ואף אביא לך ראיה: אם אכלתי את זה היום אחרי הצהריים הרי שעכשיו אני בשירי, הלא כן? - הנה תביאי לי כוס קפה חלבי, ותראי שאני שותה בלי שום בעיה... (לקראת שבת)

"ענין של טעם"

טעם שנוהגים ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון של "קריאת שמע", כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין, ולפיכך נוהגים לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה (לבשו)

"מפי כתבם"

זכינו, ובדורנו גדול מספר לומדי התורה ביחס לדורות קודמים, והלומדים עצמם, משקעים עצמם ביגיעת התורה ללא שיור. מדוע אם כן, לא זכינו שתצמח בקרבנו אותה כמות ואיכות של גדולי ישראל מורמים מעם, כבדורות קודמים? התשובה על פי מה ששמעתי בשם רבינו ה"חפץ חיים": היצר הרע מתוחכם מאד, ויודע היכן לנסות כל אחד ואחד. הוא אינו נוגע בתכונות החזקות של כל אדם, כי הדבר יחייבו למלחמה עזה כדי להסיתו. תחת זאת בוחר היצר להתרכז בנקודות החלשות של כל אדם, כי אז מלאכתו תהיה קלה. ישנם אנשים שמטבעם הם בעלי מעוף רחב ועוסקים בדברים גדולים. הם גם בעלי צדקה בהיקפים נרחבים, ומהווים כתובת ראשונה בכל עת הקמת פרויקטים גדולים. היצר הרע יודע שיקשה עליו מאד להשפיע על אנשים אלו להמנע מלהשתתף בדברים גדולים, ולכן הוא מסיתם בדברים קטנים. יתכן מאד שאדם שנותן צדקה בסכומי ענק, יסרב להיענות לבקשת עני הדופק על דלת ביתו, מפני שבאותו זמן הוא עסוק בעניינים גדולים, או בשל חוסר סבלנותו לשמוע ולהאזין לצרכי ה"פעוטים" של העני. לעומת זאת, כוחם של מרבית האנשים הוא בדברים הקטנים. אין להם בעיה לתת לעני תרומה, או להיות מעורבים בפעילויות צדקה וחסד. אך כשלפעמים נדרש מאמץ גדול יותר, מתערב היצר הרע ולוחש להם: "מה לכם ולמעשים גדולים כאלה". היצר, ה"יושב בין שני מפתחי הלב" (ברכות סא, א), מכיד את חולשותיו של כל אדם, ותמיד מכה בו בנקודות החלשות. גדולי הדור הם אנשים שלא מניחים לשטן דריסת רגל בשום מקום ועומדים בפניו כחומה בצורה, הן בדברים הקטנים והשוליים והן בדברים הגדולים. (ימאיש לדעהו, בשם רבי יוסף ציינווירט זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן מי שאינו חכם כל כך יהא עדיף ואפשר יהיה לסמוך עליו יותר מעל חכם?

תשובה: אם נפסק ב"ספר-תורה", כגון אות וו או זיין, תלוי בקריאת ילד קטן, אם אינו חכם ולא טיפש, יכולים לסמוך עליו אם הילד יודע לקרות כהלכתו כשרות, אבל ילד חכם שמבין הענין אינו יכול לסמוך עליו, כי הוא אומר האות הנפסקת מתוך הבנה שמתפרש לפי הענין. (ספר החידושים)

ועתה השבעו נא לי בזה כי עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת: היה זה בקיץ שנת תשי"ט, אשה אחת עברה ברחוב רבי עקיבא בבני ברק ליד בית הכנסת הגדול, ורכב הפיל אותה ומתה במקום ל"ע. כמובן שהתאסף שם קהל רב ואף אחד לא הכירה, ומצאו בתקורת זהות שלה שהיא גרה בעיר חולון, ואז היה תקופה קשה מאד בארץ ישראל של ניתוחי מתים ... הקימו בכל בתי החולים מכונים פאטולוגים בקומות שלימות, וכידוע ומפורסם כל זה לאלו שזוכרים את התקופה ההיא, והגיע למצב שאחד מגדולי הרופאים אמר והכריז: לקבור מת בשלמותו הוא ממש בזבוז ובל תשחית... לאור הנ"ל החליטו כמה תלמידי חכמים שהיו במקום להכניסה לבית הכנסת הגדול ולדאוג לקבורתה בשלימות, וכדין מת מצוה, וכן עשו, הכניסוה לבית הכנסת, וכמה תלמידי חכמים שמרו ואמרו תהלים. אחרי זמן מה הגיע המשטרה וטענה שעל פי החוק חייבים לקחתה לבדיקות ולנתחה... אמרו להם שלא ניתן להם, אמרו שיקחו בכוח כיון שזה החוק... ובינתיים התאספו כבר כמה עשרות תלמידי חכמים ושמרו על הנפטרת ואמרו תהלים כל הזמן, אך השוטרים אמרו שלא יעזור כלום ניקח אותה בכוח, והזמינו עוד עשרות שוטרים. וכששמעו זאת, הזעיקו עוד מאות אנשים כדי למנוע מהמשטרה לקחתה, ובינתיים שלחו לברר במקום כתובתה של הנפטרת, אם יש לה ילדים או משפחה, וחזרו משם בהודעה מהשכנים שאין לה שום משפחה, והיא אשה גלמודה שקטה ופשוטה. המשטרה הגיעה בכוחות גדולים עם אלות בידיהם ורצו לפרוץ בכוח לקחת את הגופה, ומצד שני התאסף כבר קהל בני ישיבות רבנים וסתם עמך כמה אלפים, והיה חשש רציני לשפיכות דמים ממש, גם קציני המשטרה הגיעו ואמרו שיקחו בכוח, ורבנים פסקו שאסור לתת למשטרה לקחתה, אלא חייבים לעשות לה לוייה בב"ב ולקבורה. כי בפרט נפטרת כזאת שאין לה שום משפחה והיו חותכים כל אבריה ל"ע, ומצד שני היה חשש לשפיכות דמים רח"ל, לאור כל זה לקחו כמה עסקנים יוזמה ודברו עם הקצינים אל לבם, והסבירו להם שעל פי דין זה נקרא "מת מצוה", וכי אין שום קרובים, וחייבים תושבי בני ברק לדאוג לקבורתה וללא כל ניתוח, והואו להם את קהל האלפים, והסבירו להם שלא כדאי ולא יתנו להם בשום אופן לקחתה. ואחרי דיבורים ודיונים החליטה המשטרה לטפל בהלוויה ובקבורתה, ובמשך כל השעות עמדו מאות ת"ח באמידת תהלים ליד הנפטרת, ובהלוויה השתתפו אלפים ברחובות ב"ב, וליד כל בית הכנסת אמר מישור קדיש כנחוג. הבא ונתבונן מה קרה כאן ולמה זכתה? האשה הגלמודה הנ"ל, נפטרה בבני-ברק למרות שגרה בחולון, ולא ידוע בכלל מה פתאום הגיעה לבני ברק, מאות תלמידי עמרו כמה שעות ואמרו תהלים ליד הגופה, נלחמו למענה שלא ינתחה, עשו לה לוייה בב"ב למרות שאף אחד לא הכירה כלל. ובהשתתפות אלפי יהודים ואמרו קדיש עליה, ואין זה סתם מקרה בעולם, לא כל אדם זוכה לזה, ובוודאי מאת ה' היתה זאת אמרו רבים, וכך היתה תחושת כל המשתתפים בהלוויה. ואכן נודע הדבר, שהגיע אחד שהכיר אותה עוד מפולנייה, והיה אתה ביחד בנטו, וסיפר לפי תומו שהיתה קוברת מתני ישראל בזמן מלחמת העולם במסירות נפש... ואחרי כל זה מיותר להסביר את כל הנ"ל, הקב"ה שילם לה מידה כנגד מדה ממש, ומידה טובה מרובה. ואכן ראו כולם גם בהסתר פנים הגדול שאנו נמצאים כי הקב"ה גומל לאיש כמפעלו... ובוודאי אין זה כל השכר שלה עבור המעשים הגדולים שעשתה, שהרי אמרו חז"ל בקדושת דף ל"ט: שכר מצוה בהאי עלמא, ליכא (אין), אלא שזה היה משום מגיעת צער וסבל גדול מהנשמה, ועיקר שכרה הוא בעולם הבא אשר אין קץ למתן שכרה. (שיחות חיים)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

בהמעיט האדם את דבריו, ימעטו שגיאותיו. (המאירי)
אהבת התוכחה, אות ומופת על טובת המידות. (רבינו בחיי)
שורש החסידות, לעשות לפניך משורת הדין בכל דבר. (רבי יהודה החסיד)